

Thedenius Botaniska exkursioner i Stockholmstrakten Ib

BEARBETAD AV MORA ARONSSON

Här följer andra delen av exkursionen till Djurgården (Thedenius, 1859). På grund av att den är så lång delades den på två nummer. Nyttillkomna läsare får jag hänvisa till förra numret av Daphne för bakgrunden till den historiska exkursionsguiden.

Uti Isbladskärret, som innan det blev utdikat var ett tillhåll för ganska många sällsynta

Stockholmsväxter, kan man numera endast återfinna en del av dem, som förr därstädes förekommit. Utom vanliga kärrväxter, varav många kunna där insamlas, finns för närvarande följande: vattenbläddra *Utricularia vulgaris*, dybläddra *U. intermedia*, dvärgbläddra *U. minor*, knutnarv *Sagina nodosa*, slätterblomma *Parnassia palustris*, kransslinga *Myriophyllum verticillatum*, hästsvans *Hippuris vulgaris*, skaftsärv *Zannichellia palustris* ssp *pedicellata*, storsärv *Z. palustris* ssp *polycarpa*, ängsull *Eriophorum angustifolium*, gräsull *E. latifolium*, kärrull *E. gracile*, snip *Trichophorum alpinum*, tagelsäv *Eleocharis quinqueflora*, blåsäv *Schoenoplectus tabernaemontani*, havsäv *Bolboschoenus maritimus*, agnsäv *Eleocharis uniglumis*, rävstarr *Carex vulpina*, rankstarr *C. elongata*, stjärnstarr *C. echinata*, gråstarr *C. canescens*, norskstarr *C. mackenziei*, *C. canescens x mackenziei*, blåtåtel *Molinia caerulea*, rödsträfe *Chara tomentosa*, taggsträfe *C. hispida*, skörsträfe *C. globularis*, gyllenmossa *Tomen-typnum nitens* och guldspärrmossa *Campylium stellatum* med frukt samt bågpraktmossa *Plagiomnium medium*. På ängsmarken omkring kärret påträffas majviva *Primula farinosa*, gökblomster *Lychnis flos-cuculi* och ängsnycklar *Dactylorhiza incarnata* samt på dikeskanter gul grusmossa *Ditrichum cylindricum*.

På stranden mellan Ormudden och Blockhusudden växer strandkrypa *Glaux maritima* salttåg *Juncus gerardii* och havssälting *Triglochin maritimum*, samt ute i vattnet ävjebrodd *Limosella aquatica*, vitstjälksmöja *Ranunculus baudotii*, fyrling *Crassula aquatica*, slamkrypa *Elatine hydropiper* och höstlånke *Callitriche hermaphroditica*, vilka tillika med sylört *Subularia aquatica* och styvt braxengräs *Isoetes lacustris*, även förekommer på södra sidan av Blockhusudden, ända fram till Täckas udden.

Skogsbackarna nära havsstranden är även ganska växtrika, men fattiga på sällsynta växter. Bland sådana kan endast uppges glansnäva *Geranium lucidum*. Flarnlav *Hypocenomyce scalaris* växer därstädes på ekarna.

Den halvö, som kallas Blockhusudden, erbjuder flera växter, som är mindre allmänna, men de flesta härstammar från trädgårdarna. Sådana är sommarfläder *Sambucus ebulus*, hässleklocka *Campanula latifolia*, kattmynta *Nepeta cataria*, såpnejlika *Saponaria officinalis* och möjligen även gullusern *Medicago falcata* och bärmålla *Chenopodium foliosum*, vilka alla förekommer på Blockhusudden. På de högsta kullarna växer sandmaskros *Taraxacum* sektion *Erythrosperma*; nedom dem stallört *Ononis arvensis*.

Förutom redan omtalade växter, finns på stranden mellan Blockhusudden och Täckas udden: dvärgarun *Centaureum pulchellum*, smultronklöver *Trifolium fragiferum*, strandskräppa *Rumex maritimus* och hästskräppa *R. aquaticus*; på backarna därovan berberis *Berberis vulgaris* i mängd, samt löktrav *Alliaria petio-lata* och åkerkål *Brassica rapa* ssp *sylvestris*.

I närheten av Täckas udden förekommer lundbräsma *Cardamine impatiens*, sommargyllen *Barbarea vulgaris* ssp *arcuata* och storrams *Polygonatum multiflorum*. I diken på en närbelägen kärräng har spädnate *Potamogeton panormitanus* en gång blivit funnen.

Omkring Manilla påträffas man renfana *Tanacetum vulgare*, malört *Artemisia absinthium*, styvfibbla *Hieracium* grupp *Tridentata*, lundtrav *Arabis hirsuta*, åkerkål *Brassica rapa* ssp *sylvestris*, sloknunneört *Corydalis pumila* och myskgräs *Hierochloe odorata*, samt från trädgårdarna utkomna: cikoria *Cichorium intybus*, rosendunört *Epilobium hirsutum* och aftonstjärna *Ornithogalum nutans*. Stor kardborre *Arctium lappa* är även uppgiven såsom funnen i närheten.

På backslutningen ovan Listonhill växer flera bokar *Fagus sylvatica*, som årligen blommar. Vid landsvägen står honträd av svartpoppel *Populus nigra*. På berget i nordväst om gården är hagfibbla *Hieracium* grupp *Vulgatiformia* ytterst ymnig. Där finner man även, förutom andra, förr uppräknade växter bergkorsört *Senecio sylvaticus*, gullris *Solidago virgaurea*, åkervädd *Knautia arvensis*, ängsvädd *Succisa pratensis*, blåsuga *Ajuga pyramidalis*, berg-mynta *Satureja vulgare*, kungsmynta *Origanum vulgare*, brunört *Prunella vulgaris*, blåmunkar *Jasione montana*, lundtrav *Arabis hirsuta*, äkta johannesört *Hypericum perforatum*, fyrkantig johannesört *H. maculatum*, tulkört *Vincetoxicum hircundinaria*, getrams *Polygonatum odoratum* med flera, samt nedanför berget myska *Galium odoratum*, buskviol *Viola hirta* och backsmultron *Fragaria viridis*.

Mellan Listonhill och Biskopsudden ligger en sank strandäng, varpå påträffas kabbleka *Caltha palustris*, rödblåra *Silene dioica*, kärstjärnblomma *Stellaria palustris*, kärrviol *Lathyrus palustris*, hirsstarr *Carex panicea*, hundstarr *C. nigra*, gråvide *Salix cinerea* och myskgräs *Hierochloa odorata*.

Inom Friesens park och på den närliggande Biskopsudden växer mattram *Tanacetum parthenium*, borsttistel *Cirsium helenioides*, värklynne *Valerianella locusta*, nässelklocka *Campanula trachelium*, oxtunga *Anchusa officinalis*, axveronika *Veronica spicata*, gulsporre *Linaria vulgaris*, getapel *Rhamnus catharticus*, palsternacka *Pastinaca sativa*, tandrot *Dentaria bulbifera*, lundbräsma *Cardamine impatiens*, bergbräsma *C. hirsuta*, sommargyllen *Barbarea vulgaris* ssp *arcuata*, hesperis *Hesperis matronalis*, lunddraba *Draba muralis*, akleja *Aquilegia vulgaris*, myskmalva *Malva moschata*, rödmalva *M. sylvestris*, rosenmalva *M. alcea*, kantig fetknopp *Sedum sexangulare*, plummon *Prunus domestica* ssp *domestica*, surkörnbär *P. cerasus*, sötkörnbär *P. avium*, oxel *Sorbus intermedia*, blodnäva *Gera-nium sanguineum*, mjuknäva *G. molle*, sparnäva *G. pusillum*, jordklöver *Trifolium campestre*, harklöver *T. arvense*, vippärt *Lathyrus niger*, vårärt *L. vernus*, vårvicker *Vicia lathyroides*, skogsvicker *V. sylvatica*, gullusern *Medicago falcata*, humlelusern *M. lupulina*, Adam och Eva *Dactylorhiza latifolia* och hässlebrodd *Milium effusum*. Dansk körvel *Anthriscus cerefolium*, hårkörvel *Chaerophyllum temulum* och tvåblad *Listera ovata* är uppgivna som härstädes funna, men de har icke på senare år kunnat återfinnas. Likaledes har renkavle *Alopecurus myosuroides*, som förr växt här, numera försvunnit. Parkens

Desmeknopp (*Adoxa moschatellina*). Icke sällsynt inom Oakshills ägor.

träd är ek, rönn, hägg, lind, lönn, ask och alm. Bland mossor förtjänar att antecknas lundsprötmossa *Eurhynchium hians*, klogrusmossa *Ditrichum heteromallum* och smaragdmossa *Dicranella heteromalla*.

På ängen mellan Biskopsudden och Waldemarsudden förekommer mjuknäva *Geranium molle*, vildtulpan *Tulipa sylvestris* och skogslök *Allium scorodoprasum*. I grannskapet av oljekvarnen påträffas hesperis *Hesperis matronalis*, korndådra *Neslia paniculata*, sandvita *Berteroa incana*, krusbär *Ribes uva-crispa*, stor sötväppling *Melilotus altissima* och vit sötväppling *M. alba* samt gräslök *Allium schoenoprasum*; inom brädgården och i närheten av trädgården: vårflenört *Scrophularia vernalis*, sandtrav *Arabis arenosa*, sibirisk nunneört *Corydalis nobilis*, aftonstjärna *Ornithogalum nutans* och pärlhyacint *Muscari botryoides*. På lövträd i den västra allén växer silverlav *Parmelina tiliacea*.

Vid Ryssviken växer vattenveronika *Veronica anagallis-aquatica*, lunddraba *Draba muralis* och lundelm *Roegneria canina*. Lungört *Pulmonaria obscura* och vippstarr *Carex paniculata*, som även förekommit därstädes, har icke de sista åren kunnat återfinnas.

På ängen mot Friesens park har luddtåtel *Holcus lanatus* brukat förekomma, men är nu

sannolikt utgången. På berghällar i grannskapet finner man ofta repmossa *Pterigynandrum filiforme* med frukt. *Salix triandra x viminalis* förekommer flerstädes omkring Ryssviken, men är där planterad, likaså knäckepil *S. fragilis* och korgvide *S. viminalis*.

Inom Oakshills ägor är murgrönsveronika *Veronica hederifolia* och desmeknopp *Adoxa moschatellina* icke sällsynta. I parken finns många utländska träd och buskar.

I en skogsbacke i närheten av Bellmansro har under några år växt frankenia *Frankenia pulverulenta*, säkerligen med avsikt sådd, men den är nu utgången.

På Djurgårdsslätten eller den gräsmark som ligger mellan Oakhill och Djurgårdsstaden, påträffas fältmalört *Artemisia campestre*, murgrönsveronika *Veronica hederifolia*, getapel *Rhamnus catharticus* i trädform, toppljungfrulin *Polygala comosa*, skogsnäva *Geranium pratense*, trubbhagtorn *Crataegus monogyna* i ovanligt stora exemplar, sötkörbär *Prunus avium*, vanlig pilört *Persicaria lapathifolium* ssp *pallida*, kantig fetknopp *Sedum sexangulare* och kamäxing *Cynosurus cristatus*. Från trädgårdarna är utkomna läkekungsljus *Verbascum phlomoides*, blånepeta *Nepeta grandiflora*, rosenmalva *Malva alcea*, rödmalva *M. sylvestris*, nattljus *Oenothera biennis*, rosendunört *Epilobium hirsutum* och smultronmålla *Chenopodium capitatum*. På den norr om slätten belägna bergshöjden växer klippkorsört *Senecio viscosus*, klippfibbla *Hieracium* grupp *Oraeada*, rödkörvel *Torilis japonicus*, tulkört *Vincetoxicum hirundinaria*, vårspergel *Spergula morisonii*, bergsbräsma *Cardamine hirsuta*, skogslök *Allium scorodoprasum* och stagg *Nardus stricta*. Vid källan står kärrviol *Viola palustris*, harsyra *Oxalis acetosella*, humleblomster *Geum rivale*, skogsfräken *Equisetum sylvaticum*, ormbär *Paris quadrifolia* och stagg *Nardus stricta*.

Inom Tivoli och på berget norr om växer klippfibbla *Hieracium* grupp *Oraeada* och vid ett källdrag källört *Montia fontana*.

På Beckholmen, såväl i grannskapet av skeppsdockorna, som på nordvästra sidan, förekommer ulltistel *Onopordum acanthium*, vårvicker *Vicia lathyroides* och jordklöver *Trifolium campestre*. Därstädes har även *Rumex crispus x obtusifolius*, efter uppgift blivit tagen, men har icke på de senare åren kunnat återfinnas. Många andra mindre allmänna växter, som redan är uppgivna för Djurgården, kan med lätthet insamlas på Beckholmen.

I Allmänna gränden är trattbosyska *Ballota nigra* ssp *foetida* ymnig. Flera honträd av

ontariopoppel *Populus x jackii* är där planterade. På gator och gårdar i Djurgårdsstaden påträffas ofta smultronmålla *Chenopodium capitatum* och bymålla *C. urbicum*. Berghällarna vid stranden är beklädda med kvartslav *Lecanora muralis* och kustlav *L. achariana*.

Vid bron mellan Skepps- och Kastellholmen växer klippalv *Alnus glutinosa* och plägar blomma tidigare än på Djurgården, där den är mindre tillgänglig för vårsolen.

I vattnet nära bron och flerstädes omkring Kastellholmen påträffas man ävjebrodd *Limosella aquatica*, sylört *Subularia aquatica*, slamkrypa *Elatine hydropiper*, höstlånke *Callitriche hermaphroditica*, norrlandsstarr *Carex aquatilis*, bunkestarr *C. elata*, rörflen *Phalaris arundinacea* och rörsvingel *Festuca arundinacea*; på den fuktiga marken: grått saltgräs *Puccinellia distans*; på den gräsbeväxta delen av holmen: hjärtstilla *Leonurus cardiaca*, trattbosyska *Ballota nigra* ssp *foetida*, mjuk-näva *Geranium molle*, grusbräcka *Saxifraga tridactylites*, vit sötväppling *Melilotus alba* och knölgroë *Poa bulbosa*; på klipporna: gräslök *Allium schoenoprasum*, grön kavelhirs *Setaria viridis* och kustlav *Lecanora achariana*; på trädens stammar: hårhättemossa *Orthotrichum diaphanum*. Såsom förut på holmen växande, men nu förgäves eftersökta, är antecknade: *Rumex crispus x obtusifolius*, strandmålla *Atriplex littoralis* och vildkorn *Hordeum murinum*.

I närheten av Skeppsholmskyrkan växer olvon *Viburnum opulus*, besksöta *Solanum dulcamara*, strandtrift *Armeria maritima*, grusbräcka *Saxifraga tridactylites* och knölgroë *Poa bulbosa*; omkring kasererna: såpnejlika *Saponaria officinalis*, skär kattost *Malva neglecta*, vit sötväppling *Melilotus alba* och stor sötväppling *M. altissimus*; nära magasinerna: sandvita *Berteroa incana* och humle *Humulus lupulus*, samt vid stranden: norrlandsstarr *Carex aquatilis* och rörsvingel *Festuca arundinacea*. De planterade träden utgörs av kastanj, ask, alm, lönn, lind, grönpil och rönn.

Återkommen till staden, kan man bland stora stenar i östra muren av Kungliga slottet, ävensom på västra sidan av Norrbro, i själva stenmuren, samla småsporre *Chaenorhinum minus*, samt på en stenmur nedom högvakten stenbräken *Cystopteris fragilis*.

Litteratur:

Thedenius, K F., 1859: *Botaniska exkursioner i Stockholmstrakten*. Stockholm.

Bild av Knut Fredrik Thedenius från Ikonoteket, Bergianska stiftelsen.